

Spil på kønnet, køn i spil

AF TRINE PORRET RANDAHL LARSEN OG ANNE KATRINE HUMMELGAARD

- **Svenskerne betragter danskerne som stenaldermennesker, når det kommer til feminisme, feministisk teater og queer-teater strategier!**
- **Men hvad er feminisme, feministisk teater og queer-teaterstrategier?**
- **Og har svenskerne ret? Har vi slet ikke et nævneværdigt kønspolitisk teater i Danmark ?**

Hvad er feminisme?

På seminaret *Køn i spil* blev det tydeligt, at Sverige er nået langt i deres feminisme debat. Tilsyneladende meget længere end vi er i Danmark. Vores tidligere ligestillingsminister Henriette Kjær vil ikke kalde sig feminist og mener, at vi har ligestilling i Danmark. Derimod har den svenske statsminister Göran Persson ingen problemer med at kalde sig feminist. Denne forskel skyldes måske den fremherskende tendens i Danmark til at forbinde feminisme med lugten af brændte bh-er og mandehad. Vi mangler en aktualisering af feminismen i Danmark, der kan forbedre dens image og vise, at den utvivlsomt er tiltrækkende for både mænd og kvinder.

Den amerikanske professor i teater (ved the Graduate Center of the City University of New York) David Savran giver i et foredrag på seminariet et kort rids af de forskellige former for feminisme; liberal feminisme, radikal feminisme, kulturel feminisme, essentialistisk feminisme og den form for feminisme, der ser det biologiske og det sociale køn (genus) som sociale konstruktioner. Sidstnævnte form for feminisme er interessant og givende, fordi den åbner op for en diskussion af kønsopfattelser. Dermed indebærer den et frigørende perspektiv for alle de mænd og kvinder, der ikke tror på en fastlåst opfattelse af kønsidentiteten, men at den er afhængig af sociale, historiske og kulturelle forhold. Det er denne feminisme, der er mest fremherskende på seminaret.

Hvad er feministisk teater?

Et eksempel på feministisk scenetrylleri er den Nordiske Teatergruppe SubFraus forestilling *This is not my body*, der udfordrer den traditionelle opfattelse af det alment accepterede syn på kvindekroppen som objekt for det mandlige begær. THIS IS NOT MY BODY høres i mørket som en kropsløs stemme i starten af forestillingen, og står som skrift på fire nøgne kvindekroppe i slutningen, efter at de som mænd – drag kings - har lagt det overvejende kvindelige publikum ned ved hjælp af selvfed mandlig charme og underliggende kvindelig ironi.

Den eneste skuespiller iscenesat som kvinde er gravid, og på hendes store mave står: IT'S A BOY. Den gravide kvinde er tavs i de sekunder på scenen, hvor hun henter pizza til mændene og lytter til deres sange og snak. Vi ser således to traditionelle og stille kvinderoller i spil, kvinden er tydeligvis iscenesat som en mands kvinde og en søns moder (fostret er en dreng), men hun er i lighed med de nøgne kvindekroppe, der bærer skriften THIS IS NOT MY BODY, også noget andet. For når kvindekroppen ikke er *kvindens* krop, hvem tilhører den så? I forestillingen antydes det, at den er konstrueret som et produkt, der kan tiltrække det mandlige begær, at den kvindelige seksualitet og det kvindelige køn er konstruktioner. De nøgne kroppe står derfor ikke længere i et tilhørsforhold til deres ejere, men til konceptet "det mandlige begær". Ved at pege på dette åbner SubFrau op for en ny opfattelse af kvindens og mandens krop/seksualitet.

Mangler vi i det danske teater lignende kunstneriske åbninger ind til nye opfattelser af kvinde- og mandekønnet?

Hvad er queer?

Vi var mange danske studerende på seminaret, der troede, at *queer* blot var et synonym for en homoseksuel livsstil. Vi blev klogere. I Sverige er man omvendt nået så langt, at man nu er begyndt at kritisere queerbevægelsen for at blive for kommerciel og mainstream, af disse grunde er *postqueer* opstået.

Igennem hele seminariet kommer der flere bud på den komplekse størrelse "queer". Genusforsker Tiina Rosenberg fra Stockholms Universitet pointerer, at queer er en position udenfor de heteronormative strukturer. Heteronormativitet er den

heteroseksuelle binære struktur (mand-kvinde), der dominerer vores samfund og tankesæt. Fx den opfattelse af parterne i et homoseksuelt forhold enten må være “manden” eller “kvinden”. Queer peger kontinuerligt på den herskende heteronormativitet og søger at ændre denne. Målet er en lige forståelse og accept af mange flere parallelt eksisterende køns kategorier - i håbet om færre normative udelukkelse.

Queer-teater strategier

Queer teori har rødder i lesbisk feministisk teori og Gay Studies, og står i tæt forbindelse med det politisk aktivistiske miljø. Den svenske drag og performanceartist Lina Kurttila, der står med et ben i den stockholmske Genusvetenskap og et ben i draggruppen Lion Kings, er et eksempel på dette. I sit indlæg præsenterer Kurttila os for et eksempel på en queer strategi, nemlig en nyfortolkning af lapdance. En såkaldt ”lapman” , selve ordet “lappe” er en politisk ukorrekt betegnelse for ”same”, danser iført traditionelt laplandsk kostume foran en anden mand, der sidder ned, en såkaldt lapdance. Laplænderen løber rundt om manden, spreder hans ben, hopper rundt om stolen, men udpræget inciterende eller seksuel er denne dans ikke. Her dekonstrueres erotisk dans gennem humor, og både kønsroller og stereotype forestillinger om etniske minoriteter sættes i spil.

Det er ligeledes en queerstrategi den danske draggruppe Dunst benytter i opgøret mod den borgerlige bøsse i deres aftabuivering af sex/røvhul/lort ved at smøre sig ind i sidstnævnte. SubFrau er også queer inspireret, når de med en stærk sans for det historiske og kulturelles indvirkning på opfattelsen af køn og krop undersøger kønsroller og udstiller stereotyper.

Er der et feministisk/queer teater i Danmark?

I det danske teaterlandskab er der kun få mulige bud på kønspolitiske teaterforestillinger: Satiredronningerne Emmas Dilemma satte kvinde- og manderoller til debat i deres forestilling i 2002 på Aveny-T, hvor drømmepriksen var en ridderlig Ulla Terkelsen. *Vagina Monologerne* på Taastrup Teater 2001 omhandlede den kvindelige seksualitet. Mucca Divinas forestilling *§125a En Krop i Transit* spillede på Teatret ved Sorte Hest i

2003 og satte trafficking på teatrets dagsorden. Men er det feministisk, er det queer, er det nok?

Hvorfor kønspolitisk teater?

Efter det sidste regeringsskift har politik fået mere plads på de danske teaterscener, især har der været fokus på indvandrerspørgsmål og holdninger til ”de fremmede”.

Hovedparten af de kvinder, der henvender sig til danske krisecentre, er indvandrere. I Congo benytter man massevoldtægter af kvinder som et politisk redskab til at nedbryde en bestemt udvalgt befolkningsgruppes moral, det samme er sket andre steder i verden – fx på Balkan.

I Danmark mærkes behovet for feminisme, når diskussionen drejer sig om pornificering af samfundet, prostitution, manglende ligeløn, kønskvotering og manglende ligestilling fx på områder som barselsorlov og forældremyndighed. Det er da ikke helt irrelevante kønspolitiske problemstillinger i fremtidens teater?

Selv om teatret har fået en politisk drejning på flere scener, fristes vi til at spørge; hvor dybt stikker det? Og hvorfor beskæftiger teatret sig ikke mere med kønspolitik? Under Gunilla Edemos dramapædagogiske rundspørge på seminaret, hvor man skal rejse sig op, hvis man er enig, bliver det desværre klart, hvor modløse vi som deltagere føler os. På spørgsmålet om vi mener, teatret spiller en rolle i samfundsdebatten, sidder alle ned. Altså et rungende nej, eller rettere sagt en stille sit down oplevelse...

Vi har brug for at gå nye veje, når det gælder fremstilling af køn. I medierne ser vi alt for tit den samme stereotyperende mand, der med sin ondskabsfulde ældre mor i baggrunden, lader al sin harme gå ud over det (lækre) kvindelige (voldtægts)offer. Vi vil se queer-strategier, der kan lade alvorlige kønspolitiske temaer indgå i humoristiske og feministiske teaterforestillinger. Ikke for at bekræfte stereotyperne, men for at afvæbne dem!

Vi har brug for langt mere feministisk queerteater i Danmark, fordi teatret giver rum og muligheder for fysiske gestaltninger i en ellers ofte meget akademisk talt debat om køn. I teatret kan de kropslige erfaringer og udforskninger af køn være nærværende. Køn ikke kun italesat, men også iscenesat!

Fakta

Seminaret *Køn i spil* blev afholdt på Københavns Universitet Amager fredag d.27/8 til og med søndag d. 29/8 2004, det var frugten af et samarbejde mellem Teatervidenskab (KU), Statens Teaterskole og NordScen – Nordiskt Center för Scenkonst. Målet var at tage pulsen på det kønspolitiske teater, som en opfølgning på seminaret i 2003, der undersøgte det politiske teater. På seminaret *Køn i spil* optrådte flere forskellige foredragsholdere og performance/teater-grupper. Hovedtalere var David Savran (USA) og Tiina Rosenberg(S). Publikummet var studerende, skuespillere, sceneudøvere, instruktører og lektorer.

Vil du læse videre? Så kig i:

Judith Butler: *Bodies That Matter*, 1993

David Savran: *Communists, Cowboys, and Queers: The Politics of Masculinity in the Work of Arthur Miller and Tennessee Williams*, 1992

Tiina Rosenberg: *Byxbegär*, 2000

Gunilla Edemo og Ulrika Westerlund(red.): *Femkamp – bang om nordisk feminism*, 2004

www.amnesty.dk/kampagner/voldmodkvinder